

פרובוקציה? מסע-השמחות מאורגן מלמעלה? נקמה

אישיית? מלחמת מוגזונים או פעולת-הסתה מפלגתית?

הוא סיפור על לידתה ומותה של מפלצת. מפלצת אשר רבבות אורחם כבר הספיקו לבוא עמה במגע שבועיים האחרונים. מפלצת זו שמה, מסע שמועות. כבר פעמיים בשנתיים האחרונות צמחה מפלצת זו וגררה לה לממדים דמיוניים. בפעם הראשונה ניסתה לטרוף את טדי קולק, המנהל הכליכל של משרד ראש-הממשלה. מה לא נלחש עליו אז? שהוא היה מעורב במעילה של מיליון ניב, שחיפה על אחד ממקורביו בשגרוריה מנטסטית. עד כדי כך, שעתונאי רציני ומכובד צילצל לביתה, כדי להודא אם א מנס נכונה השמועה שהתאבד מרוב בושה וכלימה.

השמועות חדרו אז לכמה וכמה עתונים. עד שכאה חקירה מקיפה ויסודית של העולם הזה, שקבעה כי מסע-השמועות לא היה אלא גל עכור של שקרים. למחרת הופעת הגליון, מתה מפלצת השמועות.

היא קמה לתחייה בשנית ברחובות. מפה לאוזן סופר על תאומים כושיים שנולדו לאשתו של שליח ישראלי באפריקה. באותות ובמופתים, בעובדות ובתאורים, ביקשו מפיצי השמועות להוכיח, שאשה מסוימת ברחובות היא שילדה את התאומים. עד שהופיע העולם הזה (1287), ושוב תקע את חרב האמת בביטנה המנופחת של המפלצת. שבועיים האחרונים בהרה מפלצת זו קורבן חדש: לא

ימים שלאחר מכן הצטמצמו השמועות לחוג הי

עמונים והבוהימה הפוליטית-ספרותית. כתב חרות ידע לספר: "כבר ידוע מי היא. שמה הלן, והיא עבדה בשגרירות הבריטית. אבל הצנוורה לא חרשה לפרסם מילה. למען הביטחון פירסם ידיעה, שצפויה לעמוס בן-גוריון העברה מתפקידו, לשגרירות ישראלית בחו"ל. בדיקה מהירה בשגרירות הבריטית העלתה, כי לא עבדה שם גברת בשם הלן, וכי שום גברת הקשורה בשגרירות זו לא גורשה מן הארץ. לפתע קיבל המסע מיפנה פוליטי חשוב. בשיחה עם אחד

השמחות סביב

ממקורביו גילה שרה-פנינים, משה חיים שפירא, עלילה מעניינת. הוא סיפר, כי למחרת היום בו התפוצצה פרשת שפיגל, בא אליו שליח מיוחד מתל-אביב, ובפיו הסיפור, כי כל הרעש סביב הפרשה לא בא אלא כדי לחפות על עסקי-בית בו הסתכן עמוס בן-גוריון. עסקי-הבית: אותה שמועה על מעצר המרגלת הנוכרית וגירושה מן הארץ. השליח אף שידל את השר לפנות ישר אל הממונה על שירותי-הבטחון במדינה, כדי לקבל ממנו תגובה מוסמכת בנידון. אך השר היה טרוד מדי בפרשת שפיגל, כדי להתי עמק בסנסציה החדשה. חלקו המדויק של שפירא בעניין זה אינו ידוע לעמוס בן-גוריון. הוא רק ידע שהיה משהו. על כן, כאשר נשאל על-ידי ידי, מאחת השגרירויות הזרות בתל-אביב, מה פשר כל השמועות הללו, השיב עמוס: "זה עניין פוליטי פנימי. הדתיים מפריחים את השמועות, כדי להתנקם בי על גילוי פרשת שפיגל."

השמחות סביב

★ ★ ★ "בנין יודע!"

אפשר היה לצפות כי בכך תחזע המפלצת. אלא שלפתע קיבלה זריקת-חיים חדשה. הפעם צמתו לה כנפיים על רקע נמלה-העונות לוד. נאמר, כי לפני שבוע הובאה לתחנת-המשטרה בלוד גברת בלונדית נאה. היא הוחזקה קרוב לשעתיים בחדרו של מפקד התחנה, מבלי שתינתן אפשרות לאיש לשוחח עמה. לאחר מכן הועלתה על-ידי המשטרה למכונית, הועברה ישר למטוס שהמריא לאירופה. "זאת", לחשו מפיצי-השמועות, "היתה המרגלת של עמוס". עוד לפני שאפשר היה לאמת או להכחיש את השמועה הזאת, פרחו שמועות-השמעות. היא אישרה את כל השמועות הקודמות, אלא שהוסיפה להן מימד קפקאי: האשה שנעצרה על-ידי השב"כ וגורשה מן הארץ לא היתה ידידתו של עמוס, נאמר עתה. שהרי בינתיים הסתבר, כי לעמוס בן-גוריון אין "ידידה" כזאת. מ: אם כן, היתה המרגלת שגורשה?

עמלים

אחר מאשר עמוס בן-גוריון, בנו של ראש הממשלה ומפקד מחוז תל-אביב. מה לחשו מפיצי שמועות-השוא? שהשב"כ תפס ידידה של עמוס בן-גוריון כמרגלת. זאת היתה השמועה היסודית. מעין שקרי-סוה, שאליו נתחספו בהתמדה תוספות של יוקר-המחיה.

★ ★ ★ "ניגשתי ישר לש"ב"

שמועה הגיעה גם למערכת העולם הזה. היא נירר לאתה דמיונית, אך הוטל על אחד מחברי המערכת, בי אורח שיגרת, לחקור אותה. כעבור יומיים ניגש כתב בכיר של אחד היומונים, הידוע בשל קשריו עם השב"כ ומערכת הבטחון, אל אחד מעורכי העולם הזה. בפשטות תמימה שאל: "מה ידוע לכם על פרשת עמוס?" "שמענו שנעצרה איזו גברת", היתה התשובה הוהירה. העתונאי, שהוגדר בשעתו כאחד מעמודי התווך של "יוניטד פריס", שרות הסוכנים של משרד-הבטחון בעתונות, לחש: "היא כבר גורשה". והוא אף היה מוכן להוסיף: "אתה יודע שהיתה נוצריה ממוצא גרמני, כן?" איש העולם הזה, שלא ידע זאת, ענה בחיוב זהיר. ואז

★ ★ ★ "זה לא נכון!"

תופפת זו הלבישה את המפלצת במשמעות חדשה. כי השאלה הטבעית היתה: מדוע מעוניין איש כזה, איש מנגנון-החושן, להביא את הידיעה העולם הזה? המסקנה שנתבקשה: מפני שאם היא נכונה, לא יירדע העולם הזה מלפרסמה; ומפני שאם תתפרסם בעולם הזה, לא יחשוד איש בראשי מנגנון-החושן שהם הדליפו דהקא העולם הזה ידיעה כזו על חברם הטוב, עמוס בן-גוריון. עתה כבר הילכה השמועה לא רק בין עתונאים, כי אם התפשטה בין הקהל הרחב. הבריכנסת, צניני-צבא, חנונים, שחקנים, נהגים. אחד שאל את השני: "שמעת על עמוס?" או החליטה מערכת העולם הזה, בישיבה מיוחדת, להקי דיש את כל הכוח הדרוש לבידור העניין עד תום.

הקורבן: מרי בן-גוריון וילדיה עם ביג"י

אל מנחם בגין קשה היה להגיע באותו רגע, כי הוא ישב ליד שולחן הנשיאות, ברגעי הסיום הרועשים והרמתיים של ועידת מפלגתו. מיד התקשר אחד מעורכי העולם הזה עם עוזרו וידידו הקרוב ביותר של בגין, ד"ר יוחנן בארד היה עסוק אותה שעה בישיבה של ועדת הכספים של הכנסת. הוא התפנה לכמה דקות, וכאשר נשאל על הפרשה, השיב: "לא שמעתי על זה, אבל אני מוכן לברר". כבר ברגע זה נראתה השמועה מופקעת עוד יותר. כי אם ד"ר בארד אינו יודע, משמע שגם מנחם בגין לא שמע על כך. ואומנם, למחרת, השיב: "זה לא נכון."

לשיא הגיע מסע-השמעות אחרי ישיבת הממשלה ביום הראשון. הכתב הממלח של הצופה, יונה חן חברי-הכיתה, אשר האמין בתום-לב באמינות השמועה, שאל את מוזי רת הממשלה בפועל, יעל צוואי, אם הממשלה דנה בפרשת-ריגול סנסציונית כלשהי. את התשובה ניסח חן בפיקחות רבה: "בתשובה לשאלות צתונאים נאמר, כי שום פרשת-ריגול לא נדונה אתמול ב"ממשלה. מר בן-גוריון לא נכח בישיבה זו מפאת הצטננות."

★ ★ ★ מות המיפדצת

מקבילי, עשתה המערכת צעד פשוט. איש שטיפל בו הודיע כעבור זמן קצר: מרי בן-גוריון נמצאת בביתה ברמת-גן, והיא מנהלת את אורח-חיה כרגיל. מאותו רגע החל עמוס מופיע בקביעות במסיבות דיפי-לומטיות בחברת אשתו. הדבר נראה כהפגנה, באמצע לשנים קץ לשמועות. כי מרי בן-גוריון, לשעבר אחות רה"מניה אנגליה, אותה הכיר עמוס בצבא הבריטי, אינה מרבה בפעילות חברתית לראתה. היא אשה נחבאת אל הכלים, שקטה ואהודה — וסיבוכה בפרשה עכורה זו היה הצרט המחפיר ביותר בגל השמועות. המכה האחרונה למיפצת השמועות ניתנה על-ידי איש העולם הזה, המקיים קשר עם חוגי הדת. לאחר בדיקה מדוק דקת, קבע: לא הירד שום גט. כל הבדיקות האלה נעשו בבת אחת. כאשר התכנסה ה"מערכת לשיבתה הבאה, יכול היה כל אחד מתכריה לצייר פרט אחד של המפלצת הגדולה, ואו הוחלט לנהוג ב"מיקרה זה, כפי שנהג העולם הזה בשני המיקרים הקודמים: לפרסם סיפור-שער, שישום קץ לשמועות המכוערות.

★ ★ ★ מדוע האמינו?

שאלת בכך זאת שאלה: כיצד ייתכן כי שמועה חסרת שחר, כמו זו על עמוס והמרגלת הדמיונית, יכור לה להכות שורשים ולהתפשט במהירות כזו? כיצד ייתכן, שהקהל מוכן לקבל שמעות כאלה, ללא בדיקה ואימות? כדאי ללמוד לקח מפרשתו של טדי קולק. גל השמועות עליו נפוץ מיד אחרי פרשת-לבון. במשך חודשים ארוכים התרגל הציבור לכתמים לבנים בעתונים ולשמות-מיסתורין כמו "האדם השלישי", "הקצין הבכיר", "עסק הביש". קיננה בלבנו הרגשה לא-נעימה, כי ראשי השלטון חברו יחד כדי להסתיר ממנו ידיעות חשובות. על כן היה מוכן להאמין לכל דבר, כאשר נפוצה שמועה שמעלימים ממנו הסתככות נוראה של טדי קולק.

מיקרה השמועות האחרונות שונג במיקצת. כי את הדגש יש למצוא לאו דווקא בחלקים הנוגעים לאופיו או לתכר-ותיו של עמוס בן-גוריון, כי אם בחלקו של הש"ב. ה"האשמה היסודית בכל השמועות היתה, שהשב"כ עצר אשה חשובה מאוד, גירש אותה באופן בלתי-חוקי. וכל זה כדי לשמור על כל העניין בסוד מפני האזרח. התפשטות השמועות לכל החוגים מעידה, כי האזרח מוכן להאמין שהשב"כ מסוגל לעשות כל עבודה שחורה, הרויח כל פרט שאינו רצוי לראשי השלטון. אחרי פירסום הרויח העשיריית של ועדת-השנים בפרשת סובלן, והנסיון הגלוי לסטוש פרשת שפיגל, שוב נוצר רקע אידיאלי לשמועות. עד כדי כך, שפקיד בכיר פנה לכתב העולם הזה בירור שלים בבקשה: "שמענו את השמועה על הגירוש. מסתבר שזה נעשה ללא ידיעת שרה-פנינים, וללא סמכות חוקית. ברגע שתמצאו הוכחות — הודיעו לנו על כך."